

Почуєва В.В.

доцент кафедри іноземних мов

Харківського національного університету

внутрішніх справ

м. Харків, Україна

ПЕРЕДУМОВИ УСПІШНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

У лінгвістичних дослідженнях останнім часом набула поширення наступна точка зору: мовцю для участі в мовленнєвому спілкуванні необхідні мовні, комунікативні і енциклопедичні знання. Енциклопедичні знання відображають картину світу мовців, включаючи знання ситуацій, подій і чинників, які становлять зміст мовленнєвого спілкування; мовні, лінгвістичні знання співвідносяться з мовленнєвою картиною світу, тезаурусом тих, хто навчається; комунікативні знання подають інформацію про правила і форми введення дискурсу, його організації, виборі найефективніших способів досягнення мети комунікації. Крім цього необхідне знання соціальних норм, тобто норм мовленнєвої поведінки в певній ситуації відповідно до очікувань іншомовного комуніканта.

Стратегії оволодіння іноземною мовою є когнітивними процесами, за допомогою яких студенти засвоюють нові правила мови, що вивчається, і автоматизують вже наявні знання через переробку сприймаємої інформації за допомогою досвіду набутого раніше.

Так, наприклад, в англійській мові існує два поняття «economy» і «economics». Перше означає:

- avoidance of waste of money;
- control and management of the money, goods and other resources of a community;

- system for the management and use of resources.

Термін «economics» має на увазі наступне:

- the study of the production of wealth and the consumption of goods and services in a society;
- the system of organizing the money, production, and trade of a country, region, or social group.

В українській мові існує поняття «економіка» або «економічна наука/теорія» – наука, що вивчає фактичний або бажаний розподіл обмежених ресурсів. Як видно, ці поняття не ідентичні і мають ряд істотних відмінностей. Поняття «економіка»/«економічна теорія» має деякі загальні сторони з поняттям «economics», а саме, вивчення того, як люди розподіляють обмежені ресурси. Але при цьому слід зазначити, що в англійському визначенні ці два поняття більш розгорнені і диференційовані, ніж в українській мові. Таким чином, українське визначення пропонує більш загальну характеристику поняття науки «економіки», а англійське – доповнює і розширює його.

Що стосується додаткових значень українського поняття терміну «економіка», то вони включають:

- сукупність суспільних відносин у сфері виробництва, обміну і розподілу продукції;
- народне господарство даної країни або його частину, що включає певні галузі або види виробництва.

Спілкування фахівців носить, як правило, офіційний характер, для якого характерне вживання професійної лексики і знання специфіки використання того чи іншого терміну. Так, наприклад, якщо буде вжите слово «economy», але при цьому мається на увазі економіка як наука, то це приведе до нерозуміння з боку іноземного партнера, що, у свою чергу, перешкоджатиме здійсненню адекватного професійного спілкування.

Як відомо, дискурс не може існувати зовні ситуації і контексту. Обов'язковою умовою здійснення комунікації в професійній сфері є наявність у учасників спілкування загального фону знань про світ, достатнього об'єму

спеціальних знань та професійного володіння предметом обговорення. Тільки за наявності цих чинників можливе здійснення професійного міжкультурного спілкування.

Наявність фонових знань є важливою складовою для здійснення професійної комунікації. При їх відсутності комунікант інтерпретує мовленнєву поведінку носія мови з погляду своїх культурних традицій, норм поведінки, прийнятих в його рідному мовленнєвому середовищі.

Когнітивні стратегії з'єднані спільною функцією трансформації засобів мови, що вивчається, переробкою значення і вилучення необхідної інформації. Для цього також необхідне придбання фонових знань, даних про історичні і культурні особливості країни мови, що вивчається. Наприклад, «meltdown» означає обвал на ринку цінних паперів 1987 року; Bay street – популярна назва фондової біржі в Торонто, найкрупнішої в Канаді; будівля біржі розташовується на вулиці Бей. Окрім цього, іноді цей вираз включає могутні фінансові установи Торонто. To be in Carey Street, to be in Tap City – ці вирази означають «збанкрутіти», «залишитися без грошей». Перший вираз є британським варіантом, а другий – американським. Дана назва походить від вулиць у Великобританії і США, де знаходяться установи, що займаються питаннями банкрутства.

Наведені вище приклади показують, що знання фразеологізмів і стійких словосполучень дуже важливо при здійсненні професійної комунікації. Інформація про значення подібних мовленнєвих одиниць являється необхідною також тому, що вони відображають специфіку іншої лінгводидактичної спільності.

Безсумнівно, розуміння дискурсу – це процес побудови висновку на всіх рівнях: на рівні слова, фрази, речення, на глобальному рівні макроструктур. Отже, при обробці інформації користувачам мови необхідно зробити правильний висновок про те, про що оповідає той або інший фрагмент дискурсу. Для цього необхідна не тільки контекстуальна, текстова інформація, але і великий обсяг фонових знань. Фахівці відзначають, що приналежність до

певної культури найбільшою мірою обумовлює можливість успішної комунікації між членами мовленнєвого колективу.

Немає сумніву, що при взаємодії членів одного мовленнєвого колективу, які належать до різних професійних кіл, можуть виникнути проблеми нерозуміння, не говорячи вже про те, що подібного роду складності з'являються при взаємодії членів різних мовленнєвих колективів. Звичайно, фахівець в тій або іншій області краще розуміє задовану в тексті або повідомленні інформацію, ніж неспеціаліст. Але без знання специфіки англomовних текстів (термінології, аббревіатур, фразеологізмів) неможливе повне і адекватне сприйняття повідомлення і обміну інформацією. Річ у тому, що виділяється два основні типи макростратегій: перший базується на нашому знанні про навколишній світ, оскільки дискурс оповідає про існуючі ситуації, знаннями про які ми реально володіємо. Другий тип макростратегії торкається знань стосовно конкретних типів дискурсу. Найбільша частина типів дискурсу має діапазон, обмежений тим, що називається тематичним репертуаром певного типу дискурсу. Не існує строгих рамок, що обмежують цей тематичний репертуар, але очевидно, що він залежить від цінностей, інтересів, соціокультурних норм. Тематичний репертуар лімітований не тільки типом дискурсу, він пов'язаний з конкретною культурою, субкультурою, комунікативним контекстом, ситуацією, особливостями людини.

Будь-які зміни і обмеження в дискурсі виражаються у вигляді певних тематичних репертуарів, тобто на рівні макроструктур, в цілому, можна припустити, що буде сказане в даній ситуації (наприклад, слухаючи лекцію з економіки якої-небудь країни, ми чекаємо почути повідомлення про економічну ситуацію, що включає аналіз різних галузей господарства). Репертуар тем впорядкований, і існує їх певна ієрархія, яка визначається прийнятністю або вірогідністю. Це впливає на очікування щодо вірогідних тем дискурсу і визначає стратегію комунікативної поведінки ще до початку дискурсу. Наприклад, якщо тема семінару позначена як «Основні питання економіки», то можна зробити висновок про те, що від студентів буде потрібно знання таких підтем, як:

«Основні етапи розвитку економіки», «Відомі економічні діячі» і т.д. У свою чергу, перераховані вище рубрики можуть бути розбиті на більшу кількість диференційованих тем.

Як видно, навіть за відсутності конкретної інформації, одержуваної з самого дискурсу, можна, принаймні, визначити репертуари тем для конкретної комунікативної ситуації, які, у свою чергу, лімітуються соціальною ситуацією, специфікою комунікативної події або мовленнєвого акту.

Глибинні перетворення когнітивних структур в дискурс постійно співвідносяться із задумом і в процесі породження тексту деталізуються і уточнюються.

Структура професійного дискурсу нерозривно пов'язана з міжкультурним спілкуванням. Дійсно, міжкультурна комунікація відбувається між партнерами із взаємодії, які належать до різних культур. Зокрема, економіст-міжнародник, будучи фахівцем в області світової економіки, одночасно виконує роль посередника в мовленнєвих контактах між зарубіжними партнерами, тому професіонал будь-якого роду діяльності повинен володіти не тільки певною сумою лінгвістичних знань, але і залучитися до культури даної країни.

Таким чином, створення ефективної методики навчання професійного дискурсу має за передумову, як теоретичну основу, всебічне вивчення даного поняття з метою забезпечення успішної професійної міжкультурної комунікації.